

تحلیل نشانه‌شناختی داستان بهرام گور با زن پالیزبان («زن پالیزبان» شاهنامه در خانه «خره‌نما»ی مرزبان‌نامه)

دکتر سوسن جبری^۲

دکتر وحید مبارک^۴

خلیل کهریزی^۱

دکتر غلامرضا سالمیان^{۳*}

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۳/۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۲

چکیده

اسطوره گونه‌ای از زبان است که می‌توان آن را نشانه‌شناسی کرد. در این شیوه، می‌توان اسطوره را نظام نشانه‌شناسیک ثانویه‌ای دانست که پس از نشانه‌شناسی اولیه، در مرحله دوم، معنا یا نشانه پیشین نیز نشانه‌شناسی می‌شود و از این طریق می‌توان به مفهوم نهفته اسطوره دست یافت. مفهوم اسطوره که کاملاً دریافتنی نیست، ممکن است از آیین‌ها، رسوم و رفتارهای پنهان قومی که داستان در آن به وجود آمده‌است، نشانه‌هایی داشته باشد. از سوی دیگر می‌توان مفهوم مبهم اسطوره را با کمک روایت‌های دگرگون هر اسطوره، ملموس کرد. با استفاده از همین شیوه کوشیده‌ایم ضمن تطبیق داستان «بهرام گور با زن پالیزبان» از شاهنامه با حکایت «خره‌نما با بهرام» از مرزبان‌نامه، نشان دهیم که این دو داستان صورت‌هایی متفاوت از داستانی واحدند که به دلیل تحولات فرهنگی به دو شکل روایت شده‌اند. با تحلیل نشانه‌شناختی این دو روایت، مشخص شد که این داستان ضمن برخورداری از ساختار منسجم روایی و بראعت استهلال به‌جا که در اختیار مضمون کلی «برخاستن برکت به دلیل ستم پادشاه» قرار دارد، دربردارنده نکته مهمی درباره بهرام گور است که می‌تواند رهاورد تربیت متفاوت او باشد.

واژگان کلیدی: نشانه‌شناسی، اسطوره، شاهنامه، مرزبان‌نامه

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه رازی

۲. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه رازی

۳. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه رازی

۴. استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه رازی

* salemian@razi.ac.ir